

In beweging

kwartaalblad van De Christengemeenschap
Pasen 2004

Portret van de gemeente Het Gooi

In beweging

kwartaalblad van De Christengemeenschap
8e jaargang nr. 2, Pasen 2004

Redactie

Judith van der Bend, Otilia Broekers,
Jolanda van Dam, Marianne de Nooij,
Maarten Udo de Haes

Vaste medewerker

Inica Loe

Redactie-adres

In beweging, p/a J. van Dam, Kerklaan 109,
1241 CL Kortenhoef, tel.: 035-656556
e-mail: jolandavandam@zonnet.nl
Ook voor inlichtingen over abonnementen

Financiën

Jolanda Gevers Leuven, tel.: 030-6922260
Jos van Damme, tel.: 0318-416079

Advertenties

Bureau Rob Tuk
tel.: 033-4564348, e-mail: rob.tuk@wxs.nl

Druk

Drukkerij De Appelbloesem Pers, Amsterdam

Inhoud van dit nummer

Troost 1
Portret van de gemeente Het Gooi 2
Bestuur en instellingen 8
Visie 11
Berichten uit de gemeenten 14
Allerlei 15
Boeken 19
Internationaal 23
Aankondigingen 27
Gestorvenen 29

Kopijdata:

Pinksternummer: 15 april 2004

Michaëlnummer: 15 juni 2004

Kopij graag aanleveren per e-mail
(jolandavandam@zonnet.nl) of op diskette
(Word of Wordperfect), voorzien van corres-
pondentieadres en telefoonnummer.

De redactie behoudt zich het recht voor inge-
zonden kopij in te korten of niet te plaatsen.

De Christengemeenschap
in Nederland en België
Adressen (geen postadres)
en tijden van diensten

M=mensenwijdingsdienst, K=Zondagsdienst voor de
kinderen, Info: gezien onregelmatigheid navraag nodig.

Alkmaar, Oude Kanaaldijk 9, 072-5613144

M zo 10, di 9, do 10, za 8 (info), K zo 9

Amsterdam, A.J. Ernststraat 869, 020-6420769

M zo 10, di 7, wo 8, do 9, za 9, K zo 9.30

Antwerpen, H. Consciencelaan 107, Mortsel, 03-8305860

M zo 10, wo 7, do 10 (info), vr 9.30, K zo 9.15 (info)

Arnhem, Brugstraat 5, 026-4433953/026-4820132

M zo 10, do 9 (info), K zo 9.30 (info)

Den Haag, Groot Hertoginnelaan 2, 070-3634898

M zo 10.15, wo 10, do 8, vr 10.30 (info),
K zo 9.30

Driebergen, Rijsenburgselaan 2a, 0343-531685

M zo 10.30, do 9.30, K zo 10

Eindhoven, Dorpstr 122, Veldhoven, 040-2432376

M zo 10.45, vr 9.30 (info), K zo 10 (info)

Gent, zie Antwerpen

Het Gooi, Leeuwenlaan 40, 's-Graveland 035-6935774

M zo 10, wo 9, K zo 9.30 (info)

Groningen, Lauwersstraat 3, 0592-347059

M zo. 10.30 (info), do 10.00 (info), K zo 10.00 (info)

Haarlem, zie Amsterdam

Leeuwarden, Droevendal 9, 058-2151708

M zo 10 (info), do 9.15 (info), K zo 9.30 (info)

Leiden, Vestestraat 39-49, 071-5121459

M zo 10.30 (info), za 10.30 (info), K zo 10.00 (info)

Meppel, Catharinastraat 44, 0522-259020

M zo 10.15 (info), wo 9.30 (info), K zo 9.45 (info)

Middelburg, Lange Noordstr. 62, 0118-591628

M zo 10 (info), K zo 9.15 (info)

Rotterdam, Lumeysstr. 33, 010-4662586

M zo 10.30, di 9.30, wo 9.30, vr 7.30,
za 9.30 (info), K zo 10

West-Brabant, Minckelersstraat 27, Breda, 076-5656025

M za 9.30 (info)

Zeist, van Tetslaan 4, 030-6913868, bgg 6921173

M zo 10.30, di 8, wo 9, do 9, vr 10 (info), za. 9,
K zo 9.45

Zutphen, Badhuisweg 27, 0575-541288, bgg 0575-

528875 M zo 10.30 (info), do 9.15 (info), K zo 10 (info)

Landelijk secretariaat: 070-3451506

Groot Hertoginnelaan 4, 2514 EG Den Haag

E-mail: secretariaat@christengemeenschap.nl

Van de redactie

Dit Paasnummer opent met een portret van de gemeente Het Gooi. In de rubriek 'Visie' treft u een artikel aan over de kleuren aan het altaar geschreven door Eva Mees; in het midden vindt u een uitneembare kleurencirkel van de altaarkleuren eveneens van haar hand.

Op het financiële vlak wordt de redactie ondersteund door Jos van Damme (penningmeester), die deze taak vorig jaar heeft overgenomen van Peter Kapenga, en door Jolanda Gevers Leuven (boekhouding). U zult hun namen voortaan ook in het colofon aantreffen. Naast de gebruikelijke boekbespreking bevat deze rubriek ditmaal ook een voorpublicatie uit een nieuw boek van Siegwart Knijpenga over het evangelie naar Marcus, dat in oktober zal verschijnen bij uitgeverij Kok te Kampen.

De redactie heeft onder veel dankzegging afscheid genomen van Bastiaan Baan die gedurende vele jaren 'In beweging' met veel toewijding heeft doen groeien en bloeien. In zijn plaats zal Maarten Udo de Haes de synode in de redactie gaan vertegenwoordigen. Hartelijk welkom Maarten!

Marianne de Nooij

Troost

Dagelijks ervaren wij grenzen. Ons lichaam wordt door de huid begrensd. Zou onze ziel geen grenzen kennen, dan zouden we niet kunnen merken wat onze gedachten en gevoelens zijn en wat die van anderen? We zouden oplossen als een waterdruppel in de zee. Door deze begrenzingen kunnen we op aarde als eigen wezen bestaan.

Maar vaak ook lijden wij onder die grenzen: we kunnen niet zijn wie we zouden willen zijn, we kunnen anderen niet bereiken. Grenzen kenmerken het bestaan op aarde, lijden kenmerkt het bestaan op aarde; dat is al door Boeddha voorzien.

Een kind dat valt en een knie bezeert zoekt troost bij vader of moeder. Die troost komt doordat het kind ervaart dat de volwassene er is en mee-lijdt, maar ook doordat het aan de volwassene ervaart dat de pijn weer zal overgaan, het verdriet zal verdwijnen en het leven zijn gang zal hernemen – voordat dat feitelijk zo is. Troost is zowel medelijden als perspectief.

Wie troost de volwassene? In het kleine kunnen we dat meestal zelf – met onderlinge steun- wel aan. Maar tegenover het werkelijke aardeleed, dat de diepere vragen oproept naar de zin van het lijden, staan we machteloos. Wie daar troosten wil, heeft zelf troost nodig.

Die troost komt van de heer over alle aardse begrenzingen: Christus. Hij heeft in alle vrijheid de begrenzingen van het aardse bestaan aanvaard en doorleefd, tot in de dood – en daardoor deze begrenzingen overwonnen. Daardoor kan hij nu in elk mens mede-lijden onder de begrenzingen en tevens perspectief bieden. In de diepten van onze ziel, tot in de lichamelijkheid toe, leeft hij met ons. Zo kan hij zijn wat het Paasepistel uitspreekt: de trooster van het aarde-zijn.

Ton Besterveld

Portret van de gemeente Het Gooi

Klein en bescheiden....?

door Judith van der Bend en Otilia Broekers

Het beloofde een mooie dag te worden. De zon stond laag aan de hemel. Er zat vorst in de lucht. We arriveerden op het landgoed Land en Bosch. Een bruin bladertapijt knisperde onder onze voeten. Links van de ingang, voor de ramen van het voormalige jeugdhuis, had men bloembakken met rode geraniums opgehangen. Bij nadere inspectie bleken ze van plastic te zijn. Dat vonden we raar, want laten we wel wezen, in de Christengemeenschap verwacht je geen plastic bloemen aan te treffen. Maar wat dan wel?

Na alle discussies over Land en Bosch weet nu iedereen wel dat de gemeente Het Gooi gehuisvest is op het landgoed. Dit is echter niet altijd zo geweest. Vanuit drie lijnen hebben verschillende gebeurtenissen en samenloop van omstandigheden geleid tot het ontstaan van deze gemeente.

Op 25 september 1937 werd de 'Gemeente Hilversum' gesticht door Alfred Heidenreich, die tot de kring van stichters van de Christengemeenschap behoorde. Cornelis Los werd gemeentegestelijke. Men huurde een gebouwtje op het terrein van de PEN, het Provinciale Electrisch Net, aan de Jonkerweg in Hilversum. Het was klein, het was van hout en er heerste een lichte, intieme sfeer, weet iemand zich te herinneren.

Cornelis Los doorkruiste in de loop der jaren het gehele Gooi: van Bussum naar Naarden, Laren, Blaricum en Huizen en ook nog Baarn; en dit allemaal eerst op de fiets, later per brommer en motor. Vanaf het allereerste begin heeft hij godsdienstlessen in Bussum gegeven. Pas in het laatste oorlogsjaar werden daar ook mensenwijdingsdiensten gehouden. Het ledental groeide. In september 1947 kwam Suze Bladergroen als gemeentegestelijke in Bussum wonen om samen met Cornelis Los het Gooi te verzorgen. En vanaf die tijd werd er één keer per maand gecelebreerd in Bussum op verschillende locaties. Het was improviseren, zoals vele beginnende gemeenten dat gekend hebben: ruimte luchten omdat er een feestje de vorige avond

gehouden was, altaar opbouwen en afbreken, flink sjouwen dus. Bussum werd in 1950 een zelfstandige gemeente. Twee jaar later kon er een stenen loods gehuurd worden van een aannemer. En dat was een opluchting: eindelijk een eigen plek. Er werd hard gewerkt en geschilderd om het geheel toonbaar te maken. Henriëtte de Boer, later ook geestelijke, vertelt hierover: 'Ziet u het voor u? De lange Suze en ik de muren verven? Zij boven, ik als onderdeurtje beneden. Maar we hadden precies de goede kleur paars!' Op 20 oktober 1955 was het zover dat de gemeente een eigen huis kon kopen: de Eslaan 12. Maar Suze Bladergroen heeft niet de vruchten van haar inzet kunnen plukken want in de zomer van 1955 vertrok zij naar Den Haag. Zo bestonden Hilversum en Bussum als twee gemeenten zusterlijk naast elkaar. Sinds de jaren dertig werden er landelijk zomerconferenties georganiseerd. Het was bij uitstek de gelegenheid om de Christengemeenschap te

belevén in groter verband. Na de oorlog wilde men dit soort evenementen uitbreiden naar nog andere landelijke bijeenkomsten en weekenden. Ernst Beernink opperde het idee van een eigen conferentieoord. Men ging op zoek en het werd 'Land en Bosch' aan de Leeuwenlaan te 's Gravenland, landelijk centraal gelegen, ongeveer midden tussen Hilversum en Bussum in. Op hemelvaartsdag 1949 werd het als landelijk centrum officieel geopend. Natuurlijk hoort bij een conferentieoord van de Christengemeenschap een ruimte voor de mensenwijdingsdienst. Het voormalige koetshuis werd tot kapel verbouwd en de paardenstal tot sacristie. Daarnaast, onder één dak, kwam het jeugdhuis. Door vele nijvere handen werd dit alles mogelijk gemaakt. Tot slot kreeg de kapel een klok boven op het dak met als opschrift:

*Help ons hier strijden
Wil ons bevrijden Sint- Michaël
Petit en Fritsen (naam van de gieterij)
me funderint
AD 1954*

Vijf minuten voor de dienst begint wordt deze klok geluid en ook nog vlak voordat de dienst begint.

Kapel of kerk?

Nu komt een merkwaardige samenloop van omstandigheden. Eind jaren zestig wordt de huur opgezegd van het Hilversumse kerkje aan de Jonkerweg. De Bussumse gemeente opent haar huis voor deze dakloze gemeente. Een

paar jaar kerken zij samen in Bussum. Op 27 november 1973 ontstaat er een felle brand die het hele gebouw verandert in een rokende puinhoop. Een dramatische gebeurtenis. Wonderlijk genoeg blijven het houten altaar, de kandelaars en een deel van de gewaden gespaard. De brand was aangestoken door een ontheemde man die 's nachts in het onbewoonde pand ingebroken had voor onderdak; hij stak de gordijnen in brand om de aandacht te trekken. Het was uit de hand gelopen.

De gemeenten Bussum en Hilversum vinden tijdelijk onderdak op Land en Bosch. Daar is immers een kapel aanwezig. Na vele overwegingen van herbouw tot nieuwbouw wordt uiteindelijk besloten het werk van de Christengemeenschap in het Gooi te concentreren in Land en Bosch, als midden tussen Hilversum en Bussum. Op 1 oktober 1978 worden de gemeenten officieel verenigd in de gemeente Het Gooi. De kapel van het conferentieoord wordt nu haar kerk.

Elisabeth Lantsheer komt als gemeentegestelijke. Er volgen energieke jaren. Een gemeentekamer wordt aangebouwd, het jeugdhuis uitgebreid en de sacristie krijgt een nieuwe inrichting. En ondanks de uitgestrektheid van de gemeente over zoveel verschillende dorpen, van Blaricum en Huizen tot Loosdrecht en alles wat ertussen ligt, groeit de gemeenschap tot een eenheid met als kern de kapel op Land en Bosch.

Voor iemand die Land en Bosch niet kent is het niet zonder meer duidelijk waar de kapel ligt. Maar op de parkeerplaats staat een klein houten bordje dat nauwelijks opvalt tussen de herfstbladeren. Dat wijst de weg naar een gebouw dat tussen de bomen zichtbaar is. Het lijkt een groot woonhuis aan de buitenkant. Maar het is in feite in drie zelfstandige eenheden verdeeld: links het voormalige jeugdhuis van de Christengemeenschap, rechts een woonhuis, in het midden de kapel. Je komt binnen in een ruime hal. Van de voormalige paardenstal en het koetshuis is niets meer te bespeuren. Aan de linkerhand is de sacristie, de deur rechts geeft

toegang tot de cultusruimte. Ga je rechtdoor dan kom je bij de keuken en de gemeentekamer. Allemaal niet zo ingewikkeld en rechttoe, rechtaan. De cultusruimte strekt zich uit parallel aan de gang en heeft een hoog puntig plafond, vermoedelijk eens hooizolder. De koperen kandelaars op het altaar zijn blinkend gepoetst en het licht van de kaarsen die aan weerszijde van het altaar branden, wordt erin weerkaatst. Dat heeft wel iets speciaals. Later wordt ons verteld dat de kandelaars altijd gepoetst zijn. De ruimte is schemerig ondanks het hele grote langwerpige raam aan de andere kant. Een vitrage is hiervoor gespannen. Maar inkijk van buiten heb je sowieso niet; grote cipressen staan ervoor.

Huiselijk

De klok luidt, maar de gemeenteleden zijn er al: vanuit Muiden, Weesp, Naarden, Almere, Amersfoort, Hilversum, Bussum, Kortenhoef, Nederhorst den Berg, Eemnes, Laren, Huizen en natuurlijk ook uit 's Graveland heeft men zich hier verzameld. Bijna alle stoelen zijn bezet.

Terug in de hal trekt de met zorg aangeklede jaarfeestenhoek de aandacht. Op weg naar de koffieruimte valt het oog op een mooie transparant, boven de deur; deze wisselt met de feesttijden mee.

De ruimte waarvoor andere gemeenten benamingen als foyer, gemeentenzaal of koffieruimte hanteren, heet hier 'gemeentekamer'. Dat belooft huiselijkheid en gezelligheid. Hierin worden we niet teleurgesteld. Kleedjes op de tafels, bloeiende plantjes en kaarsjes, hier is duidelijk een zorgende hand aanwezig.

En die plastic geraniums buiten dan? 'O, maar het jeugdhuis is nu in gebruik van de VARA, voor de opnames van Villa Achterwerk. Dat zijn hún geraniums!'

Voor een jarig gemeentelid wordt enthousiast het 'Lang zal ze leven' aangeheven. De sfeer heeft iets van een dorpshuis. Iedereen kent elkaar. Uw verslaggever valt als nieuweling onmiddellijk op en wordt meerdere keren aangesproken: 'U ken ik nog niet...' hetgeen wel meteen een opening kan zijn voor een gesprek...

Geestelijken

Gemeenten Hilversum en Bussum

Cornelus Los	1937-1972
Suze Bladergroen	1947- 1955
Heinrich Ogilvie vanuit Amsterdam,	1955-1967

Ernst Beernink vanuit Amsterdam en in 1962 vanuit Land en Bosch	1955-1967
Emanuel Zeylmans van Emmichoven	1967-1974

Siegwart Knijpenga vanuit Zeist	1973-1978
Ruth ScherpenhuysenRom vanuit Zeist	1973-1978

Gemeente Het Gooi

Elisabeth Lantsheer	1978-1988
Marije Stevens-Engels	1987-1988
Bastiaan Baan	1989-1997
Irina Derkatsch	1997-heden
Ger Bouwmeester	2002-2003

In een hoek van de kamer kan men bestelde taarten ophalen. Erna, de moeder van de gemeentegestellike Irina Derkatsch, bakt ondanks haar achtentachtig jaar onvermoeibaar de meest verrukkelijke taarten – wij kunnen daar inmiddels over meepraten! – en de opbrengst gaat naar de zustergemeente in Moskou. Het Gooi heeft 'Moskou' in 2000 geadopteerd. Ieder jaar wordt er voor hen een bazaar georganiseerd. In 2001 hebben enkele Gooise gemeenteleden Moskou bezocht. In 2003 is Irina op bezoek geweest. De Russische gemeente heeft nog geen inwonend geestelijke; Günther Delbrugger, leider van het seminarie in Hamburg, komt vier keer per jaar vanuit Duitsland.

Er klinkt een belletje waarmee een korte inleiding wordt aangekondigd. Het merendeel van de gemeente zit even later in een kring achter in de cultusruimte waar Ger Bouwmeester het Advents-epistel toelicht. Ook dit samenzijn

heeft iets huiselijks. Regelmatig vult iemand iets aan. Dat schijnt de spreker niet te hinderen: als vanzelf verwerkt hij de inbreng in zijn verhaal en pakt daarna gewoon de draad weer op; ook wanneer een oudere zegt dat hij ondanks de mooie inleiding nu toch te moe is geworden en met een warm afscheidswoord de kerkruimte verlaat.

Na de inleiding worden we weer in de gemeentekamer verwacht voor een gesprek met het bestuur. Een verzorgde lunch staat al gereed en er wordt eerst gegeten; pas daarna komen pen en papier op tafel.

Land en Bosch

Het is duidelijk dat de gemeente geen eenvoudige periode achter de rug heeft. De perikelen rond het landgoed Land en Bosch mogen in den lande als moeilijk en pijnlijk zijn ervaren, hier ondervond men alles van dichtbij. De gemeente was geen eigenaar van het landgoed en als zodanig geen partij.

'Mensen waren boos en opstandig. Ze hadden het gevoel dat het allemaal "over hen heen" gebeurde,' aldus het bestuur. Daarom is men begonnen vier tot vijf keer per jaar gemeenteavonden te organiseren. In het begin waren daar ook leden van het landelijk bestuur bij aanwezig.

De toekomst is lang onzeker geweest en ook nu is alles nog niet helemaal helder. Al zal het er wel van komen dat een gemeentelid het landgoed zal gaan kopen, de vergunning van de gemeente Wijdmeren laat zeker nog driekwart jaar op zich wachten. En dan ligt daar de wens van de synode om een locatie in 'stedelijk gebied' te gaan zoeken omdat zij haar kerken graag 'temidden van het moderne leven ziet'; daarnaast zou het goed zijn als de gemeente werkelijk een eigen plek zou krijgen. Maar de grond is in deze contreien niet goedkoop. En aan welke eisen moet een kerk in het midden van het land voldoen? Een groepje gemeenteleden heeft inmiddels onderzoek gedaan: er zijn diverse bouwterreinen en panden in Hilversum en Bussum bekeken. De inventarisatie is rond. De situatie is complex. Men wil meer zichtbaar

worden, maar ook klein en bescheiden blijven. Ger Bouwmeester, die mede naar het Gooi was gekomen om bij een eventuele nieuwbouw behulpzaam te zijn, vertrekt binnenkort naar Zeist. 'Maar de gemeente is moe en toe aan een besluit,' zegt Irina daags na de laatste gemeentevening, eind januari. Zij spreekt van een zelfstandige gemeente met een goede en hartelijke sfeer en zij heeft het volste vertrouwen naar de toekomst toe.

De gemeente heeft het de laatste jaren goed volgehouden, men is niet weggelopen. Het definitieve besluit zal vermoedelijk dit voorjaar vallen, maar bij het ter perse gaan van dit gemeenteportret is het nog niet zover.

Portret van Irina Derkatsch, een 'wereldvrouw'

Irina is onlangs vierenzestig jaar geworden. Ze heeft in tien verschillende landen gewoond en ze heeft een bewogen leven achter de rug. Ze kijkt ons aarzelend aan: 'Ja, waar zal ik beginnen? Er valt zo veel te vertellen en niet alles is relevant voor de vraag die jullie mij gesteld hebben namelijk welke weg ik heb afgelegd om priester te worden. Of misschien toch wel...?', peinzend kijkt ze uit het raam. Dan: 'Ach, ik zal maar bij het begin beginnen.'

Ze is geboren aan de voet van de Elbrus in de Kaukasus, de hoogste berg van Europa (5631 m.). Haar vader was Oekraïner en haar moeder is van Duits-Russische afkomst. Moeder en

dochter wonen tegenwoordig in hetzelfde flatgebouw: zij op de begane grond en Irina op de bovenste verdieping. Vanwege de oorlog werden de mannen in haar familie verbannen naar Siberië. Door een bijzonder toeval ontsnapte haar vader aan dit lot en de familie vluchtte naar Polen waar zij een jaar woonden. Hier werd Irina op vierjarige leeftijd gedoopt in de Evangelische kerk. De vlucht zette zich voort naar Zuid-Duitsland waar de familie tien jaar woonde. In de buurt van Stuttgart rondde zij haar lagere school en gymnasium af. In 1955 emigreerde het gezin naar Amerika, waar Irina twee jaar de universiteit van Oregon bezocht. Zij kon in Amerika niet wortelen en keerde op haar negentiende terug naar Europa. In Wenen begon zij aan een dansopleiding. Na ongeveer een half jaar echter kwam ze tot de conclusie dat dit toch niet haar wereld was. *Bleef 'dansen' wel haar hobby?* 'Nee, het is geen hobby die ik regelmatig doe, maar als de gelegenheid zich voordoet, kan ik er nog steeds erg van genieten.'

Na haar periode in Wenen vertrok zij naar Freiburg waar zij Russisch studeerde en meezong in een Russisch koor. 'Wij gaven uitvoeringen op universiteiten en scholen, ook vrijescholen. Ik wist toen helemaal niet wat dat waren, maar ik vond de gebouwen zo mooi en sfeervol.'

Hoe ben je in Nederland terecht gekomen? 'Dat komt door de ontmoeting met mijn man in 1960 op de boot naar Amerika. Twee jaar later zijn wij getrouwd. Eerst woonden we ruim twee jaar in Parijs. Daarna in Amsterdam. We hebben twee dochters gekregen. We zijn helaas later uit elkaar gegaan, maar hebben er een goede vriendschap aan overgehouden. Inmiddels was ik afgestudeerd als kunstzinnig therapeute en was ik twaalf jaar met veel plezier werkzaam aan de Vrije Hogeschool in Driebergen. Daarnaast werkte ik freelance bij het NPI als kunstzinnig medewerker.

En de Christengemeenschap? 'Rond mijn dertigste heb ik die leren kennen via vrienden. De antroposofie trouwens ook. De eerste dienst die ik bijwoonde zei me helemaal niets, tot de laat-

ste zin. Die sloeg in als een bom. Zo zeggen jullie dat toch? Ik dacht: hier wordt de mens waarachtig gewijd... Ik was drieëndertig toen ik lid werd. Ja, en toen gebeurde het op een dag drie jaar later, in 1976, dat Heinrich Ogilvie mij vroeg of ik er ooit aan gedacht had om priester te worden. Onder zijn leiding begon ik Grieks te studeren. Het jaar daarop ontmoette ik Dr. Benesch op een zomerconferentie in Finland. Hij was ook een Oost-Europees mens. Die ontmoeting gaf een omslag in mijn leven. Hij begeleidde mij op de weg naar het priesterschap. Ik nam deel aan twee oriëntatiecursussen. Daar kreeg ik het advies te wachten tot mijn dochters door de puberteit heen waren. In 1986 ging ik naar het seminarie in Stuttgart en heb daar het derde, vierde en vijfde semester gevolgd. In het zesde semester heb ik drie maanden mijn practicum gedaan in de gemeente Bern. Daarna ging mijn weg aan het seminarie niet meer verder. Het priesterschap was kennelijk nog niet aan de tijd. Ik wilde de poort van de geboorte en van de dood leren kennen. Ik besloot drie maanden te werken in de Ita Wegmankliniek in Arlesheim op de kraamafdeling. Dat was een hele blijde tijd. Vervolgens heb ik drie maanden in een bejaardenhuis van de Christengemeenschap in Duitsland gewerkt waar overigens gedurende die tijd niemand is gestorven. Na een periode van ziekte besloot ik in Duitsland Russisch te studeren. Tenslotte is dat mijn moedertaal. Meteen daarna werd ik door het Meta Centrum benaderd om als biografisch consulent in Den Haag en Zutphen te komen werken. Daar heb ik in mijn huidige beroep heel veel aan gehad.

In het voorjaar van 1994, tijdens een vakantie in de Elzas, werd het me absoluut duidelijk dat ik terug moest naar het seminarie. Ik schreef aan de leiding en ik werd toegelaten tot het wijdingssemester in de herfst daarop. Op 10 maart 1995 werd ik gewijd. Mijn voorbereiding op het priesterambt heeft dus bijna twintig jaar geduurd.

Tot die tijd was ik een onworteld mens, 'heimatlos', maar nu is het altaar mijn 'meine neue Heimat'.

Getallen

Leden: 69 (42 vrouwen, 27 mannen)

Belangstellenden: 109

Sacramenten in 2003

Doop	13
Jeugdwijding	1
Huwelijk	1 in voorbereiding
Stervenswijding	geen

Irina glimlacht fijntjes. In de kamer is het schemerig geworden. De kaarsvlammetjes, die hier en daar verspreid staan, flakkeren. We zuchten alle drie diep. Irina springt op, 'Kom, neem nog een stuk taart', zegt ze. We eten nog wat. In de hoek staat een harp. Eigenlijk speelt ze er nauwelijks op, vertelt ze, maar het zou goed zijn als ze dat weer zou kunnen oppakken. Op dit moment is haar hobby rozen kweken. Over haar toekomst zegt ze:

'Als ik gepensioneerd ben, hoop ik naar Rusland te gaan om daar te werken. Is dit niet mogelijk, dan ga ik vlinders kweken.'

En nu...

Intussen gaat het gemeentelven verder. Ongeveer 25-30 medewerkers zijn in de verschillende taakgroepen aan het werk. 'Meestal loopt het allemaal goed; soms moet er iets gevraagd worden,' aldus het bestuur. De taakgroepen functioneren in principe zelfstandig, al hebben de bestuursleden zo hun aandachtsggebieden. De data van de jaarfeesten worden afgestemd met die van de Antroposofische Vereniging. Pinksteren en Sint Jan werden gezamenlijk gevierd en dat is goed bevalen. Op cultureel gebied is er het nodige te doen in deze gemeente. In de gemeentekamer worden regelmatig schilderijen geëxposeerd.

Een aantal jaren kende men hier een rijke toneeltraditie. Dat is nu niet meer het geval, maar de kerstspelen kunt u in Het Gooi nog

steeds allemaal zien. Zoals u eerder in het Drieberger portret hebt kunnen lezen, zorgen Het Gooi, Zeist en Driebergen er gezamenlijk voor dat in hun regio de drie kerstspelen worden opgevoerd: iedere gemeente neemt de uitvoering van één van de spelen op zich; het spel wordt in de drie gemeenten gespeeld; na enkele jaren studeren de gemeenten één van de andere spelen in.

Verder is er een aantal – ook professionele – musici in de gemeente en zo kunt u regelmatig concerten in de kerk beluisteren. Net als in Alkmaar worden de stoelen in de cultuuruimte dan omgedraaid en het altaar afgedekt. De concerten worden goed bezocht, ook door publiek 'van buiten'.

Behalve de concerten heeft de kerk geen buurtfunctie. Interkerkelijke contacten zijn er alleen in de privé sfeer. Zo is Irina bevriend met een vrouwelijke dominee die in een Samen Op Weg gemeente in Almere staat. Zij heeft een keer een inleiding gehouden voor de gemeente en zij komt af en toe in de dienst.

Het bestuur verwacht geen afname van het aantal gemeenteleden, maar ook geen groei. Het is zoals het is. De afgelopen jaren is men samen door een moeilijke periode gegaan en het einde is nog niet helemaal in zicht... Dan leer je elkaar wel kennen. Maar de gemeente ontmoet elkaar ook nog op een andere manier en wel in de biografische serie 'de Christengemeenschap en ik': dan vertelt een gemeentelid zijn of haar religieuze biografie. Al sinds drie jaar vindt dit om de paar maanden plaats op zondag na de dienst; vrijwel iedereen blijft dan om dat mee te maken. 'Vooral de openhartigheid, waarmee de mensen over hun soms struikelende gang door het leven vertellen, kunnen ontroeren.' schrijft het bestuur in een jaarverslag.

De gemeente staat nu op een kruispunt: meer zichtbaar worden? Eigenlijk wel. Maar ook de huiselijke gezelligheid niet prijsgeven. Klein en bescheiden blijven. Gaat dat samen?

De tijd zal het leren.

Visie

De kleuren van het altaar.

door Eva Mees-Christeller, kunstzinnig therapeute, Driebergen.

Hoe zou de wereld er uitzien zonder kleuren? Steeds veranderende kleuren begeleiden ons dagelijks ons hele leven lang. Zij verbinden ons gemoed met de wereld om ons heen. Zij beïnvloeden ook ons gemoed van buitenaf. Wij kunnen ons bewust worden van de taal die de verschillende kleuren tot ons spreken als wij voor ze open staan. In de natuurrijken, in de seizoenen, in het ritme van dag en nacht, overal hebben wij deel aan het kleurenspeel. Wij zien ze niet alleen, het is alsof wij ze 'proeven'! Wij werken ook met kleuren in onze tuin, in huis, in onze kleding en wij kiezen vooral kleuren die bij ons passen.

Elke kleur is verwant aan onze ziel, zonder dat wij het bewust weten. Maar sympathie of antipathie voor bepaalde kleuren kunnen plaats maken voor een empathische waarneming en objectieve kennismaking met het gehele spectrum. Men spreekt over warme en koude, primaire en secundaire kleuren, die

gerangschikt zijn volgens oerwetten in de regenboog en in kleurenleren bestudeerd kunnen worden. In de bloemenwereld daarentegen vinden wij ze uitgegoten over vele soorten, als de vreugde en het leed van het licht (Goethe). In de mens ligt de vrijheid om de kwaliteit en het karakter van de kleuren te

verstaan en in zijn eigen schilderkunst te gebruiken.

Bij de cultus van de Christengemeenschap worden de kleuren van de kazuifel van de priester, zijn stola en gordel, de gewaden van de ministranten en het kleed voor het altaar (antependium) in de loop van het jaar telkens veranderd. Elk jaarfeest kent haar eigen kleuren, zoals die door Rudolf Steiner zijn aangegeven. Tussen de feesttijden in, de Trinitarische tussentijden, is de basiskleur steeds lila. Deze kleur wekt op tot een waarachtige godsdienstige stemming. De randen van de kazuifel van de priester zijn oranje, evenals de figuren: de U-vorm op de achterkant en de lemniscaat op de voorkant. Hierbij gaat het niet om ornamenten, maar om een diepere betekenis van vormen en kleuren die op de ziel inwerken.

Met betrekking tot de werking van de Triniteit kunnen wij de feesttijden indelen in drie maal drie achtergronden:

- de Vader: Advent, Kerstmis, Epifanie
- de Zoon: Lijdenstijd, Pasen, Hemelvaart
- de Heilige Geest: Pinksteren, Johannes, Michael

Vanuit andere gezichtspunten is ook een andere indeling mogelijk.

Wij willen proberen om de kleuren met de erbij horende jaarfeesten samen te bekijken en dichterbij ons te brengen. Het kerkelijk jaar begint met Advent.

Kijken wij nu naar de Adventstijd, dan is de kleur diepblauw eigenlijk haast vanzelfsprekend: de kleur van de nachtelijke hemel. Het blauw leidt ons naar ruimtewijdten, schept innerlijke rust, stilte en verwachting (Latijn *advenire*: naderen).

Tijdens een schildercurso, waarin getracht werd alleen de kleuren te laten spreken, werden alle voorstellingen vermeden. Wij hebben diep ultramarijn en indigo aan de onderkant van het papier geleidelijk doen oplichten naar boven in een gebaar van verbazing, of van een schaal die het licht kan ontvangen.

De komst van het licht wordt in stilte en met aandacht voorbereid.

Met Kerstmis is de kazuifel wit met zacht lila randen en figuren. Wit is het beeld voor geestkracht en reinheid. Het zachte lila is niet sterk maar in tegenstelling tot het ernstige blauw van Advent juist liefelijk. Christuslicht doorstraalt en doordringt onze ziel.

Bij het schilderen werd het uitgespaarde wit van het papier door zacht roze/lila omgeven en daar omheen door zacht blauw gesteund. Bij sommige deelnemers ontstond als vanzelf een eigen Madonna.

Epifanie: Aan de blauwe Adventskleur wordt zoveel rood toegevoegd dat de indruk van een diepe purperkleur ontstaat. De Christus verschijnt daarin eerst als genade-ster, waarmee de mens zich verbonden weet.

De purperen kazuifel geeft aan, dat de mens iets koninklijks beleven kan. Purper is een bovenzinnelijke kleur die om waarachtige religiositeit vraagt.

Schilderend met rood en blauw die elkaar doordringen tot violet, kon men het purper benaderen.

Tevens werd aan de bovenkant van het papier een lichtbron vrijgehouden die binnen en door het violet heen straalde. Zo wordt het bewustzijn voor de naderende ster van de drie koningen aangeduid.

In de Lijdenstijd is de kazuifel zwart. De mens is dan als afgesloten van de geestelijke wereld. Ook wij moeten door de dood heen, willen wij tot opstanding komen. Het helpt ons, om te kunnen beleven, hoe Christus, de Overwinnaar van de dood, ons is voorgegaan in het doorlijden van het duister om opnieuw in het licht te mogen ontwaken.

Bij het schilderen is getracht om een verduistering van blauw en karmijnrood met veel donker indigo te creëren, en om een klein plekje doorschijnend purper te bewaren, dat niet in het duister verdwijnt, maar hoop geeft op verlossing. Grote innerlijke kracht kan aan

deze oefening worden opgedaan. Dit thema is aangrijpend en voor iedereen herkenbaar.

Met Pasen maakt de kleur een soort sprong in het licht. De kazuifel is nu plotseling stralend rood met groene randen en figuren! Groen op de rode, leven schenkende achtergrond. Wij zien, hoe na die diepe duisternis zich het leven openbaart. In de plantenwereld zie je dit wonder van sluimerende levenskrachten die ineens aan het licht treden in het voorjaar, als het groen verschijnen.

Dit proces van de opstanding der kleuren uit de aarde werd geschilderd, enerzijds naar aanleiding van het schilderij van Rudolf Steiner 'Pasen', anderzijds ook als kleurenwaaier, waarbij alle kleuren van de regenboog uit een kelkvorm van indigo omhoog stroomden, met extra aandacht voor rood en groen.

Met Hemelvaart is de kazuifel rood, met gouden randen en figuren. Vanaf de opstanding vervolgt Christus zijn weg op aarde als mens tot en met Hemelvaart. Dan is hij de Heer der hemelkrachten. Goud is zonneglans. De levenskrachten van het groen zijn tot goud gelouterd. De kleuren spreken uit hoe onze ziel zou willen worden.

Om dit te proberen weer te geven werd door alle kleuren met het goudgeel al schilderend te vermengen getracht als een alchemist goud te laten ontstaan. Dit goud mocht alle kleuren in zich opnemen. Het kon gaan glanzen door het geel en liefde uitstralen door het rood.

Tien dagen na Hemelvaart is het Pinksteren. De kleuren van de kazuifel zijn dan wit met geel. De geest wordt doordrongen met zuiverheid. Het is het feest van geestelijk bewustzijn en individuele verantwoording. De U-vorm op de achterkant van de kazuifel betekent, dat wij uit de geestelijke wereld naar de aarde komen en weer teruggaan naar de kosmos. De verblijdende lichtkracht van dit gebeuren werd door schilders vroeger met blendgoud weergegeven.

Deze inhoud laat zich haast niet meer schilderen. Met verschillende gelen en oker kan de natuur, het zoemen van de bijen en het in de lucht spelende, zich verspreidende stuifmeel van de bloemen in beeld worden gebracht of ook uitgespaarde, witte wolken in een goudgele hemel. Eigenlijk zou je nu moeten luisteren en zingen of klinkers jubelend samen uitspreken. Het is, alsof de kleuren hier willen ophouden en overgaan in klanken.

Voor het Johannesfeest draagt de priester een witte kazuifel met daarop acht gele ruiten als gesymboliseerde vlammen in plaats van het 'U'-figuur. Ook hierbij past muziek beter dan schilderen. Men kan denken aan meerstemmig zingen of musiceren op hoog klinkende instrumenten, zoals fluiten en violen.

Nu wordt weer een sprong gemaakt, deze keer vanuit het pure licht omlaag, naar de wereld der kleuren, tegenover de sprong uit het duister omhoog, na de lijdenstijd. Voor het Michaëlsfeest wordt de kazuifel roze (heggeroosroze) met zacht-groene figuren en randen. Deze kleurencombinatie geeft de meer verinnerlijkte stemming van de opstandingskleuren van Pasen weer. Deze kunnen zich in ieder mens als polariteiten weerspiegelen.

Naast het bekende motief van de strijd van Michaël met de draak, kan het beeld van Michaël met de weegschaal staan. De twee genoemde kleuren worden in evenwicht met elkaar geschilderd, zodat geen van beide overheerst en zij elkaar 'dragen'.

Hiermee kan het kerkelijk jaar op een harmonische manier worden afgerond. Dat Michaël als attribuut een weegschaal draagt wordt vaak vergeten. Het zwaard dat hij naar buiten toont kan het goede bewerkstelligen als hij ons ook het gebruik van onze innerlijke weegschaal leert.

Beide gegevens kunnen als krachtenspel van dynamisch zeer verschillende schilderopdrachten dienen, waartussen wij onze eigen

evenwichtigheid kunnen scholen, voordat wij weer aan een nieuwe kersttijd beginnen. Door het schilderen kunnen de kleuren die deel uitmaken van de cultus ook deel uitmaken van

onze beleving. Van jaarfeest tot jaarfeest kunnen de kleuren een kleurenweg aangeven waarop wij mee bewegen en die ons nog sterker met de cultus kunnen verbinden.

Allerlei

Kinderen in de Christengemeenschap

door Elisabeth van Wensveen, gemeente Rotterdam.

Welke plek geven we kinderen, van 0 tot 14 jaar in onze gemeenten?

Door de doop worden ons kinderen toevertrouwd. Aan het eind van het sacrament wordt van ons als gemeente gevraagd deze ziel 'te leiden'. Hoe kunnen we recht doen aan deze opdracht, wat kunnen we daarvoor leren?

In het afgelopen najaar heeft de Kring van Zeven zich met priesters en godsdienstleerkrachten uit verschillende landen over deze vraag gebogen, die zich toespitste op vier motieven.

Ik wil over deze vier motieven kort iets vertellen, en afsluiten met ideeën die u misschien zelf in uw gemeente, in overleg met de gemeentegeraastelijke, vorm kunt geven.

Doop en eerste zevenjaarsperiode

Vaak leiden de kinderen de ouders naar de Christengemeenschap, zij willen gedoopt worden. Het bewustzijn wat in de doopgesprekken gewekt wordt, verdwijnt echter weer snel. Sowieso het bewustzijn dat de doop bij de geboorte hoort, is nagenoeg verdwenen, zowel voor ouders als voor peten. Vaak verdwijnen ouders ook weer snel uit het gezichtsveld na de doop.

Veel ouders hebben zelf problemen met hun religieuze leven, meegebracht uit hun eigen jeugd, die de religieuze ontwikkeling van hun kind(eren) in de weg kunnen staan.

Suggesties:

- speciale 'peetouderfeesten' voor peten, ouders en dopelingen, met bv kringspelen, een verhaal en lekkers.
- Ouder-en-wachter-avonden met inhoud en gesprek
- een dreumesgroep, waar ouders, met hun kleine kind erbij, over (religieuze) opvoedingsvraagstukken kunnen praten en wat knutselen, (onder leiding van bijvoorbeeld een actief gemeentelid).
- 'advents/paas/tuintjes', speciaal voor de kleintjes
- zondagsaandacht voor kleintjes: kaarsen, een spreuk, kort verhaal en een liedje op zondag tijdens de zondagsdienst voor kinderen.

Godsdienstonderwijs

We hebben ons over vele vragen gebogen, zonder direct antwoorden te vinden:

Er zijn veel kinderen (tussen 7 en 14) met een sterke persoonlijkheid, die op zoek zijn: hoe vinden ze ons?

Wat is de juiste vertelstof? Kinderen lijken al veel sneller toe aan verhalen voor groteren. Kunnen we bruggen slaan tussen gezonde en beschadigde kinderen, die bij ons op les komen?

Hoe kunnen we kinderen weer nieuw laten horen en zingen in de les en tijdens de dienst? De samenhang tussen zondagsdienst en godsdienstonderwijs is van groot belang: de

kinderen gaan zich deel van de gemeenschap voelen.

Suggestie:

- laat je kind(eren) deelnemen aan de godsdienstlessen/verhaal op zondag, en neem zelf deel aan het gemeenteleven, goed voorbeeld doet goed volgen

Zondagsdienst voor de kinderen

Ook hier weer veel vragen:

Hoe komt het dat kinderen met tegenzin naar de zondagsdienst gaan, en naderhand toch tevreden zijn?

Hoe verhouden de ouders zich tot de mensenwijdingsdienst, en daarmee samenhangend tot de zondagsdienst?

Hoe gaan kinderen zich thuis voelen in de zondagsdienst, en hoe kunnen wij hen daarbij helpen?

Wordt in de gemeente de zondagsdienst goed voorbereid: is iedereen er op tijd, juiste licht en temperatuur, voldoende rust, goede ruimte, is het zingen geïnteresseerd?

Suggesties:

- klopt het in jouw gemeente: zijn de voorwaarden goed?
- Hoe bereid je jezelf voor op de zondag, en op de diensten?

Kinderen en kindertijd vandaag

Er komen 'andere' kinderen naar de aarde dan 20 jaar geleden, welke begaafdheden en welke vragen brengen ze mee? Ouders willen tegenwoordig steeds het allerbeste voor hun kind. Het lijkt alsof daar een soort 'ouder-egoïsme' uit ontstaat.

Kinderen in 'arme' landen zijn veel vanzelfsprekender in staat tot religieuze gevoelens, dan onze westerse kinderen. Wie zijn hier nou in dit opzicht arm?

Suggesties:

- oudergespreksgroepen over deze thema's, onder leiding van de gemeentesteunende.

Conclusie

Terugblikkend op deze bijeenkomst zijn er veel kernen benoemd om mee aan het werk

te gaan. Er is veel te doen: de jeugd is onze toekomst.

Mijns inziens is het erg belangrijk, dat wij met z'n allen bouwen aan een goede toekomst; vandaar dit artikel met suggesties.

Ik nodig u van harte uit initiatieven te nemen in uw gemeente en mij op de hoogte te brengen van wat er gebeurt, zodat we elkaar kunnen steunen.

Elizabeth van Wensveen

godsdienstleerkracht gemeente Rotterdam,

lid Landelijk Bestuur

tel.: 0182-510516

elizabethvanwensveen@hotmail.com

Boeken

Niets is verborgen dan om geopenbaard te worden.

Dit is de titel van een boek dat in oktober van dit jaar uitgegeven gaat worden bij Kok te Kampen. Het is geschreven door Siegwart Kijpenga. De uitgever heeft om een eigen bijdrage gevraagd om deze uitgave mogelijk te maken. De Christengemeenschap heeft dit toegezegd. U kan hier ook aan bijdragen door u van te voren in te tekenen. In het Pinksternummer komen verdere details. Hier volgt alvast een voorpublicatie van de inleiding van het boek.

Inleiding

'Niets is verborgen...' luidt de titel van dit boek. In het evangelie volgt hierop: ...dan om geopenbaard te worden; ... (Mk. 4:22). Wie deze uitspraak leest, beseft dat de vele

verborgenheden van het Markus-evangelie uitdagen om deze openbaring op het spoor te komen. De kern van deze zoektocht echter is Christus zelf, als de grote Verborgene. Markus is samen met de andere evangelisten

begonnen deze verborgenheid te openbaren. Hij moet zijn evangelie gezien hebben als een aanzet tot een voortgaand proces; iedere zoekende christen kan daar met gepaste bescheidenheid, het zijne aan bijdragen. Zo is er door de eeuwen heen intensief met zijn tekst geleefd; iedere tijd heeft er ook weer anders op voortgebouwd.

Het onderstaande commentaar ontstond uit de behoefte, de inhoud van het evangelie als mens van deze tijd te verstaan. Deze intentie, religieuze inhouden te begrijpen, deelde ik met anderen waar ik mee te maken had. Dat leidde tot studie en daarin werd op dit gebied veel aangereikt. Het meeste hiervan is terug te vinden in de toegevoegde lijst van gebruikte literatuur.

Een bijzondere plek om het evangelie te beluisteren, bleek bovendien de christelijke cultus te zijn; in mijn situatie was dat de mensenwijdingsdienst in de Christengemeenschap. Het evangelie wordt daar hoorbaar in een samenhang die haar inhoud zowel verdiept als ook een plaats geeft in het innerlijke leven.

Verder mocht ik in de afgelopen veertig jaar cursussen houden over de evangeliën. Wat daar als 'toegevoegde waarde' ontstond, kwam grotendeels uit de gesprekken die daar plaatsvonden. Er was zelden een bijeenkomst, waar niet door de wederzijdse uitwisseling licht viel op de behandelde tekst en omgekeerd viel er vanuit de tekst licht op de persoonlijke ervaringen.

Om het resultaat van deze omgang met het evangelie op te kunnen schrijven, werd dit alles nog eens in het persoonlijke onderzoek meegenomen, opdat de inhouden ook voldoende doordacht en gestaafd zouden zijn. Over dit proces valt nog te zeggen dat je voor de ervaring komt te staan dat het evangelie in jezelf gaat leven. Het krijgt een levende, dat wil zeggen, een zich ontwikkelende gestalte. Je begrijpt het dan niet alleen begripsmatig; het gaat een gesprek met je aan en gedurende dit proces groeit het.

De keuze voor het Markusevangelie heeft

nog een objectieve reden. De omgang met religieuze teksten houdt altijd een zoektocht in. Enerzijds kom je historische inhouden tegen die lang niet altijd zeggingskracht hebben voor het moment waarin wij leven. Anderzijds leeft er, met name in het Nieuwe Testament, veel actueels en toekomstigs. Nu heeft het Markusevangelie, verrassend genoeg, een aantal ingangen tot de geheimen van het christendom die in de interessesfeer van onze tijd liggen (excursie 38 geeft hier een overzicht van). In die zin lijkt dit evangelie, hoe merkwaardig dat ook klinkt, tegen onze huidige achtergronden geschreven te zijn en is het als tijdgenoot belangrijk, zicht te krijgen op deze samenhang.

De inhoud is gerangschikt in drie delen. In deel I wordt aan de hand van de beschikbare gegevens een historisch-spirituele biografie van de evangelist Markus geschetst. Het ging me om de mens achter het verhaal.

In deel II staat het directe commentaar op de tekst van het evangelie tot hoofdstuk 16:8. Wat daarna volgt, wordt veelal als een niet door Markus toegevoegd slot gezien. De kenners stellen bijvoorbeeld een andere stijl vast in dit slot. Ik kan daar om verschillende redenen achter staan: het woord 'evangelie' verschijnt bijvoorbeeld in deze afronding voor de achtste keer, wat niet strookt met de klassieke zevenheid waarin dit woord voorkomt. Ook verzwakt, mijns inziens, dit slot Markus' kernachtige afronding. Ik heb me daarom beperkt tot het deel dat aan Markus zelf wordt toegeschreven.

Deel III bestaat enerzijds uit excursies over onderwerpen die als achtergrondinformatie nodig zijn. Anderzijds bevatten een aantal van deze uitwijdingen samenvattingen en overzichten die een blik op het geheel geven. In tegenstelling tot de delen I en III vormt deel II geen op zichzelf staande tekst. Hij is bedoeld om de inhoud van het Markusevangelie te verklaren. Het is daarom nodig, bij het lezen, de bijbel ernaast te hebben. Een ander probleem bij dit beschouwende deel was, dat sommige inhouden om uitvoeriger

toelichtingen vragen. Ik heb daarom voor de methode gekozen, het directe commentaar beknopt te houden en de noodzakelijke uitwijdingen als excursies apart te zetten. Deze excursies zijn dus niet als vrijblijvende toevoegingen bedoeld, maar als een substantieel deel van het commentaar.

Tot de methode van deze beschouwingen behoort het bepalen van de verschillende niveaus van een tekst. De vroegchristelijke kerkleraar Origenes (185-254) beschreef in zijn boek 'Peri Archoon' de 'drievoudige zin' van de Heilige Schrift. Hij onderscheidt hierbij het historische, mystische en symbolische niveau van een tekst; want soms heeft een passage hoofdzakelijk historische waarde, of er is sprake van een innerlijke (mystische) zin, dan weer staat er een beeld (symbool) voor een geestelijke realiteit, 'want zoals de mens uit lichaam, ziel en geest bestaat, zo is het ook met de Heilige Schrift'. In die zin bevat eenzelfde tekst vaak meerdere niveaus; even vaak moet je echter met realiteitszin durven vaststellen dat een uitspraak niet voor alle niveaus geldt.

Ik heb meer woorden geteld dan ik van plan was. Dat kwam omdat de getallen 2, 7, 12 en 14 dominant aanwezig bleken te zijn. Nu zijn getallen in het denken van tweeduizend jaar geleden kwalitatieve waarden. De bovengenoemde waarden blijken met name zicht te geven op de kosmische oriëntering van dit evangelie en de verbinding van de kosmos met de aarde. Juist deze grote samenhangen mochten niet te vaag blijven, vandaar de vele concrete opsommingen. Ik wilde het onderzoek daarmee grond onder de voeten geven.

Dat geldt evenzo voor de drijfveer tot dit werk, dat het Markusevangelie de mens van onze tijd aanspreken kan. Dit merkwaardige gegeven was weliswaar één van de uitgangspunten voor het onderzoek, maar het kwam er aan het eind van de 'rit' pas goed uit. Ik heb het daarom, pas als resultaat van de zoektocht, in de laatste excursie verwoord.

Het is bepaald geen uitpuittend commentaar geworden. Ik kon en wilde niet meer dan het evangelie toegankelijk maken voor de religieuze zoekende lezer van nu. Het evangelie wil 'brood' zijn voor het innerlijke leven. Dat kan het alleen, wanneer de waarden van de ziel en de waarden van de geest herkend worden. In die richting wil deze studie iets toevoegen aan de vele commentaren die er al zijn.

*Siegwart Knijpenga
Amsterdam, februari 2004*

Het lijden omarmd.

Ontmoetingen met verpleeghuisbewoners
Lidwien van Geffen, Uitgeverij Christofoor

door Jos van Damme, leerling verpleegkunde

Bewoners van een verpleeghuis zijn mensen die niet meer voor zichzelf kunnen zorgen doordat ze lijden aan een voortschrijdende ziekte, de gevolgen van ongeval, of hersenbloeding of nog andere oorzaken. Velen heb-

ben voorheen een gewoon leven geleid tot dat een ingrijpende gebeurtenis hen binnen de muren van een verpleeghuis bracht. Daar zijn ze geheel afhankelijk van anderen die hen verzorgen, en leven ze in een onvermijdelijk beperkte omgeving. Voorwaar geen eenvoudig lot.

Lidwien van Geffen beschrijft in kleine hoofdstukjes haar ontmoetingen met twintig van deze bewoners in het verpleeghuis de Dommelhof in Eindhoven, waar zij werkt. Ze vertelt hoe zij de bewoner ervaart, schildert hem(/haar) als een levensecht mens met zijn eigen verhaal, met zijn eigen zieleknoop. Ze beschrijft hoe zij contact zoekt met de bewoner en probeert hem in zijn lot bij te staan door middel van kunstzinnig met elkaar werken. Vaak gaat ze hiervoor een jarenlange verbintenis met de bewoner aan. De beeldentaal die spreekt uit het schilderen en uit sprookjes werkt ontspannend in op het zieleleven, en ik vond het opmerkelijk te lezen hoe veel van de bewoners daardoor toegang kregen tot diep weggestopt verdriet of boosheid, wat dan tot (gedeeltelijke) zelfbevrijding leidde. Ik kreeg stellig de indruk dat mensen zo soms verlost werden van een knoop in de ziel die hen verhinderde te sterven. Ik vond de individuele beschrijvingen vaak indrukwekkend en moest dan na afloop ook wachten, voor ik aan een volgend verhaal kon beginnen.

Een bijzondere plek in de werkwijze van Lidwien van Geffen neemt het levensverhaal, de biografie in. Voor menig bewoner schrijft zij het levensverhaal op. Daarin betreft ze vaak de voorgeboortelijke wereld om iets van de vermoedelijke levensbestemming weer te kunnen geven. Ze streeft er daarbij naar om oordeelsvrij te schrijven en een positief gestemd beeld te schetsen, bijvoorbeeld bij een bewoner met een negatief zelfbeeld. Ook neemt ze er vragen in op die naar haar beleving levensvragen van de bewoner zouden kunnen zijn. Met die biografie werkt ze dan

met de bewoner en dat kan dan de bewoner helpen iets te gaan beleven van de mogelijke zin gelegen in zijn lot. Je zou het boek moeten lezen om een beetje een gevoel te krijgen hoe zo iets kan werken.

Aan het eind van het boek staat een beschrijving hoe zij aan de hand van de christelijke jaarfeesten door het jaar heen met bewonersgroepen werkt, maar de kern van het boek vormen echt de ontmoetingen met de individuele bewoners. Een echte methodebeschrijving bevat het boek niet, maar gaandeweg wordt toch wel duidelijk hoe haar werkwijze is. Ieder mens heeft zijn eigen levensverhaal, zodat geen enkel verhaal op dezelfde manier verloopt. De verschillen tussen al die bewoners zijn op zich ook de moeite waard om tot je door te laten dringen.

Lidwien van Geffen beschrijft hoe zij door het leven zelf geschoold is, tot hoe ze nu werkt als kunstzinnig therapeut met een eigen invalshoek. Ze beschrijft tussendoor stukjes over haar eigen ontwikkeling, zodat je daar een beeld van kunt krijgen. Over hoe ze de kracht van de sprookjes ontdekte, de therapeutische waarde van de Kalevala, het Finse epos en de zin van het echt langdurig werken met de bewoners. Haar ontwikkelingsgang te lezen kan inspireren tot het gaan van een eigen ontwikkelingsweg op je eigen gebied. Lidwien van Geffen voelt zich pionier. Ze is een pionier. Laat haar voorbeeld navolging vinden!

Ontvangen boeken

De aan 'In beweging' toegezonden boeken die niet in aanmerking komen voor een boekbespreking zullen voortaan worden vermeld als 'Ontvangen boeken'.

Christuservaringen heden, authentieke getuigenissen van tijdgenoten.

G. Hillerdal en B. Gustafsson.

Perun boeken, 2002. 144 pag., € 11,90.

Een nieuwe Nederlandse vertaling van de in 1973 verschenen verzameling reacties, naar

aanleiding van een oproep in een Zweedse krant waarin mensen, die meenden Christus gezien of gehoord te hebben, aangespoord

werden te reageren. Met een nawoord door Ton Jansen.